

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI MILLIY GWARDIYASI
TA’LIM JARAYONINI TASHKIL ETISH BOSHQARMASI**

**YOSHLARNI VATANPARVARLIK RUHIDA
TARBIYALASH ASOSIDA HARBIY XIZMATGA
TAYYORLASHNING TASHKILIIY-HUQUQIY ASOSLARI**

respublika ilmiy-amaliy konferensiya
MATERIALLARI

2023-yil 29-mart

Toshkent – 2023

Yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash asosida harbiy xizmatga tayyorlashning tashkiliy-huquqiy asoslari //Respublika ilmiy-amaliy konferensiya materiallari. –T.:O‘zbekiston Respublikasi Milliy gvardiyasi, 2023, 209 b.

Mazkur to‘plamda mamlakatimizda barcha sohalarda olib borilayotgan islohotlar jarayonida, har qanday sohada bo‘lgani kabi, yoshlarni harbiy vatanparvarlik ruhida tarbiyalash jarayoni hamda ta‘lim muassasalari o‘quvchilarini chaqiruvga qadar boshlang‘ich tayyorgarligi ham zamon talablariga mos ravishda takomillashuvga muhtoj ekanligi yoritilgan. Shu munosabat bilan, O‘zbekiston Respublikasi Milliy gvardiyasining 2023-yil uchun ilmiy ishlar rejasiga binoan hamda yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash va ta‘lim muassasalarida chaqiruvga qadar boshlang‘ich tayyorgarlik fanini o‘qitishning mazmunini takomillashtirish bo‘yicha ilmiy izlanishlar olib borayotgan tadqiqotchilarning tashabbuslariga binoan ushbu ilmiy-amaliy konferensiya tashkillashtirilgan.

Ushbu to‘plam professor-o‘qituvchilar, doktorantlar, magistrlar, tinglovchi-kursantlar, talabalar, izlanuvchilar, sohaga aloqador vazirlik, idora, tashkilotlar xodimlari hamda keng kitobxonlar ommasiga mo‘ljallangan.

To‘plamga kiritilgan maqolalarning mazmuni va mazkur maqolalarda keltirib o‘tilgan ma’lumotlarning aniqligi uchun mualliflar mas’ulligi belgilangan.

Tahrir hay’ati:

Tolipov A.A., s.f.b.f.d.(PhD), dotsent;

Musayev F.A., f.f.d., professor;

Rasulova N.S., t.f.n. dotsent;

Mirzayev G.R., t.f.b.f.d.(PhD), dotsent.

– T.: 2009.

6. Saxibov A.X. Chaqiruvga qadar boshlang‘ich tayyorgarlikda axborot texnologiyalar. – T.: “Fan va texnologiya”, 2012, 108 bet.

7. O.A. Ismoilov, Sh.Q. Nazarov. Ta‘lim muassasalarida innovatsion pedagogik texnologiyalar – T. Fan va texnologiya, 2012, 40 bet.

O‘ZGARUVCHAN TA‘LIM SHAROITIDA HARBIY RAHBARNING VATANPARVARLIK MAHORATINI SHAKLLANTIRISH

Samadov Abdulaziz Ashurovich,

Buxoro davlat pedagogika instituti Harbiy ta‘lim fakulteti uslubiy
tayyorgarlik sikli dotsenti

Mamlakatni har tomonlama rivojlantirish, yuksaltirish bo‘yicha belgilangan masalalarni muvaffaqiyatli hal qilishning muhim shartlaridan biri xalqning ma‘naviy, ma‘rifiy va madaniy saviyasini o‘stirish hisoblanadi. Chunki xalqning, jamiyatning har bir a‘zosining ma‘naviy, ma‘rifiy va madaniy saviyasi qancha yuqori bo‘lsa, kadrlar salohiyati shuncha baland bo‘ladi, xalqning turmush darajasi oshadi. Ma‘naviyat, ma‘rifat va madaniyat tushunchalarining har biri alohida chuqur mazmunga ega bo‘lishiga qaramasdan, ular o‘zaro chambarchas bog‘liq bo‘lib, yagona uzilmas zanjirni tashkil etadi, bir-birini to‘ldirib va rivojlantirib boradi. Keyingi paytda ma‘naviy-ma‘rifiy ishlarda aynan ana shu kerakli bo‘g‘in va nuqtani topib, ularni jonlantirishga, shu orqali harbiy xizmatchilarda milliy ruhni kuchaytirishga ahamiyat bera boshlandi. Xususan, harbiylar va jamoat tashkilotlari vakillaridan iborat targ‘ibot guruhlari tomonidan mahallalar va ta‘lim muassasalarida 9 mingdan ziyod profilaktik, harbiy-vatanparvarlik va sport tadbirlari o‘tkazildi. Hozirgi vaqtda dunyoda “tinchlik” degan so‘z, “osoyishtalik” degan tushuncha g‘oyat omonat bo‘lib qolganiga, bu borada kechagi vaziyat, kechagi tahlil va prognozlar bugungi kunga to‘g‘ri kelmayotganiga hammamiz guvoh bo‘lib turibmiz. Albatta, bizning Qurolli Kuchlarimiz faqat tinchlik maqsadlariga, Vatanimiz mudofaasiga xizmat qiladi. Lekin, bugungi keskin va tahlikali vaziyatda biz turli tahdidlarga

munosib javob berishga doimo tayyor bo'lishimiz, O'zbekistonning tinch va barqaror rivojlanishini ta'minlash uchun Qurolli Kuchlarimizning jangovar tayyorgarligi va qobiliyatini muntazam oshirib borishimiz zarur.

Harbiy-vatanparvarlik tarbiyasida ayniqsa ijodkor ziyolilarimiz, olimlar, madaniyat va matbuot xodimlari, ma'naviyat targ'ibotchilari bilan birga harbiy xizmatchilar, ofitser va generallarimiz yanada faol bo'lishlari lozim.

Bugungi kunda milliy armiyamizning jamiyatimiz o'rtasida hurmat-e'tibori ortib bormoqda. Biz mana shunday yuksak obro' va nufuzga ega bo'lgan katta va ta'sirchan kuchdan aholi, ayniqsa, yoshlarimizning harbiy-vatanparvarlik tarbiyasini samarali tashkil etishda foydalanishimiz zarur.

Avvalo, yuksak bilim va dunyoqarashga ega bo'lgan ofitser va qo'mondonlarimiz o'zlarining mardligi va jasurligi, azmu shijoati, el-yurt ishiga fidoyiligi bilan o'z qo'l ostidagi askar va serjantlar, kursantlar va talabalarga namuna bo'lishi zarur. Shu bilan birga, ular o'zlari xizmat qiladigan okrug hududida, yashaydigan mahallasida, u yerdagi oliy ta'lim, o'rta va umumta'lim, madaniyat va sport maskanlarida yoshlarga har tomonlama o'rnak bo'lishlari kerak.

Yuqoridagi fikirlardan kelib chiqqan holda aytishimiz kerakki "Harbiy rahbar mahorati" fanining maqsadi bo'lajak Harbiy ta'lim rahbarlari, "Chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlik" mutaxassisligi bo'yicha taxsil olayotgan o'quvchilarida kasbiy ijod, mahorat ko'nikmalarni hosil qilish, nutq madaniyati, pedagogik texnika malakalarini shakllantirish bilan birgalikda Vatanga, xalqqa sadoqatli bo'lishda, ilmga, kasbu hunarga mehr qo'yishda, ota-ona jamiyat oldidagi burchimizni sidqidildan ado etishda amaliy namuna ko'rsatishimiz kerak.

Ayni vaqtda Qurolli Kuchlarimiz saflarida va butun jamiyatimizda harbiy-vatanparvarlik tarbiyasini, milliy ruhni kuchaytirish, dunyodagi eng ulug' va olijanob ish bo'lgan Vatan himoyachisi sifatida o'zining muqaddas yigitlik burchini ado etayotgan askar va ofitserlar o'rtasida ma'naviy-ma'rifiy ishlarni samarali olib borishga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Tarixdan yaxshi ma'lumki, yer yuzida qaysi mamlakat o'z davlat mustaqilligi, chegaralari daxlsizligi, xalqining tinch va osoyishta hayotini himoya qilib, taraqqiyot borasidagi yuksak maqsad-muddaolariga erishmoqchi bo'lsa, avvalo, milliy armiyasini mustahkamlashga, uning hal qiluvchi kuchi bo'lgan jangovar tarkib, ya'ni, askar va ofitserlar ta'lim va tarbiyasiga birinchi darajali ahamiyat beradi. Mustaqil O'zbekistonimizda islohotlar tobora keng quloch yoymoqda. Hayotimizning barcha jabhalarida, jumladan yosh avlod ta'lim-tarbiyasida ham keskin o'zgarishlar sodir bo'lmoqda. Tariximizni, ma'naviyatimizni qayta tiklash, yanada boyitish borasidagi harakatlar, ta'lim-tarbiya, kadrlar tayyorlash yo'lidagi tub o'zgarishlar shular jumlasidandir. Bu ishlar bejiz amalga oshirilayotgani yo'q. Chunki har qanday mamlakatning ravnaqi halqning bilimdonlik saviyasi, ma'naviy darajasiga bog'liq. Shu munosabat bilan mamlakatimiz birinchi Prezidenti I. Karimov quyidagi so'zlarni aytgandilar: "Kelajagi buyuk davlat eng birinchi navbatda bo'lajak fuqarolarining madaniyati, ma'lumoti va ma'naviyati haqida g'amxo'rlik qilmog'i zarur".

Har sohada bo'lgani kabi, harbiy mutaxassislar tayyorlashda ham katta ijobiy o'zgarishlar ro'y bermoqda. Ofitser kadrlarga qo'yiladigan talablar oshib bormoqda. Chunki hozirgi ofitser faqat ma'lum bir sohada chegaralangan bilimlar egasi bo'lgan tor ixtisosli mutaxassis emas, balki chuqur intellektual qobiliyatga ega bo'lgan, keng dunyoqarashli, yuksak madaniyatli va ma'naviyatli inson, o'z bilimi, shaxsiy namunasi bilan o'z bo'ysunuvchilariga tarbiya va ta'lim bera oladigan pedagog bo'lishi zarur.

Ofitser ta'lim-tarbiya borasida qanday bilim, ko'nikma va malakalarga ega bo'lishi, nima qilishi, qanday yo'l tutishi, nimalarga e'tibor berishi lozim? Bu va shu kabi boshqa savollarga ma'lum darajada harbiy pedagogika fani javob beradi.

"Harbiy pedagogika" qanday fan, nimani o'rgatadi, degan savolga javob topishdan oldin "pedagogika" fani bilan qisqacha tanishib o'tish lozim.

Kishilik jamiyatining qadimiy ibtidoiy, ya'ni boshlang'ich davrida odamlar tayyor mahsulotdan foydalanishgan. Ovchilik, keyinchalik esa dehqonchilik va turli-tuman hunarmandchilikning rivojlanishi odamlar

mehnat tajribasining oshishiga olib kelgan. Mehnat faoliyati borgan sari murakkablasha borib, odamlarning shaxs sifatida shakllanishida va kishilik jamiyatining rivojlanishida muhim rol o'ynay boshladi. Mehnat odamlarning tarbiyasiga ta'sir ko'rsatib, tarbiyani hayotiy zaruriyat qilib qo'yadi. Odamlarning mehnat ko'nikmalari yosh avlodga meros bo'lib qola boshladi. Endi tarbiya mehnat faoliyatining, mehnat tajribasining mahsuliga bevosita bog'liq bo'lib qoldi. Shu tariqa ijtimoiy hayotda orttirilgan tajribalarni quyi avlodga o'rgatish ehtiyoji tug'ildi. Tajribalarning to'planishi natijasida ta'lim-tarbiyaning dastlabki omillari vujudga keldi. Tabiat, ijtimoiy hayot haqidagi tajribalar asosida ma'lum bilimlar boyib bordi.

Oldiniga bola tarbiyasi kattalar tomonidan bevosita mehnat faoliyatida amalga oshirilgan bo'lsa, jamiyat rivojlana borgan sari bunday yo'l talabga javob bermay qo'ydi. Endi tarbiya bilan bilimdon, tajribasi yetarli odamlar shug'ullana boshladi. Ta'lim-tarbiya ishlari bilan shug'ullanuvchi tabiyachilar kasb-hunar homiylari sifatida ajralib chiqa boshladilar. Ularning ta'lim-tarbiya borasidagi faoliyatlari va to'plagan tajribalaridan o'rinli foydalanishlari pedagogika fanining vujudga kelishiga olib keldi. Mashg'ulotlar tobora tashkiliy shakllarga, ko'rinishlarga ega bo'lib bordi. Shu asnoda dastlabki maktab ko'rinishidagi muassasalar vujudga keldi, taraqqiy etdi. Shunday qilib, pedagogika ta'lim-tarbiyaning maqsad va vazifalari, ularning mazmuni, usullari hamda tashkil etish shakllari haqidagi ma'lumot beruvchi fanga aylandi.

Madaniyat haqida so'z yuritilar ekan, uning marakkab va serqirra ma'naviy-ijtimoiy hodisa ekanligini, jamiyat hayotini, inson turmushi va ko'p tomonlama faoliyatini aks ettirishini ta'kidlash muhimdir. Shu nuqtai-nazardan qaraganda, adabiyotlarda madaniyat ikki guruhga, ya'ni moddiy va ma'naviy madaniyatga bo'lingan va quyidagicha ta'rif berilgan.

Moddiy madaniyat deganda mehnat qurollarini, mehnat ko'nikmalarini, shuningdek ishlab chiqarish jarayonida yaratilgan va moddiy hayot uchun xizmat qiladigan inson tomonidan yaratilgan barcha moddiy boyliklar tushuniladi. Moddiy madaniyat bir necha turga bo'linadi. Masalan, ishlab chiqarish va texnika madaniyati, dehqonchilik madaniyati, mehnatni tashkil etish madaniyati, injenerlik madaniyati, pazandachilik

madaniyati va boshqalar. Pedagogik madaniyat nima? Pedagogik madaniyat pedagogik faoliyat ta'siri ostida yuzaga keladi va bu faoliyatni amalga oshirishning muhim shartlaridan biri hisoblanadi. Pedagogik madaniyat shaxsning pedagog sifatida qay darajaga erishganligida namoyon bo'ladi. Ofitserning pedagogik madaniyatini chuqur harbiy bilimlarsiz ham tasavvur qilib bo'lmaydi. Hozirgi zamon ofitseri zamonaviy harbiy texnika va qurollarni yaxshi bilishi va samarali qo'llay olishi, umumharbiy nizomlar talablariga kundalik xizmat jarayonida rioya qilishi va buni boshqalardan talab qilishi lozim. Pedagogik madaniyat murakkab tuzilishga ega bo'lib, quyidagi tarkibiy qismlardan iboratdir:

- pedagogik yo'naltirilganlik (pedagogik faoliyatga moyillik, qat'iy pedagogik ishonch, bo'ysunuvchilarga hurmat, g'amxo'rlik va shu kabilar);

- keng dunyoqarash;

- yuksak axloqiylik;

- bilimdonlik, zukkolik va ziyolilik;

- pedagogik mahorat;

- ta'lim - tarbiya ishlarini ilmiy izlanishlar bilan uyg'unlashtira olish qobiliyati;

- yuksak muomala madaniyati, so'zlashish odobi;

- o'ziga nisbatan talabchanlik, izlanuvchanlik, kasbiy mahorati va bilimi saviyasini oshirib borishga doimiy ehtiyoj va hokazo.

Pedagogik madaniyatning sanab o'tilgan tarkibiy qismlari o'zaro bog'liq bo'lib, bir-birini to'ldirib, rivojlantirib boradi va pedagogik faoliyat jarayonida yagona tizimda namoyon bo'ladi. Yuqori madaniyatli pedagoglar pedagogik faoliyatga moyilligi, qiziqishi, o'z kasbiga muhabbati, oldiga qo'yilgan vazifalarni bajarishga nisbatan o'ta mas'uliyatli munasabati bilan ajralib turadi. Bilimdonlik, zukkolik va ziyolilik hozirgi zamon ofitseriga qo'yiladigan asosiy talablardan biridir. Bilimdonlik madaniyatlikning bosh mezonidir. O'z mutaxassisligini chuqur bilgan, boshqa sohalardan ham yetarli tushunchaga ega bo'lgan, zamonaviy axborot oqimi ma'lumotlarini to'g'ri talqin qila oladigan pedagoggina o'z hamkasblari va tarbiyalanuvchilari ko'z o'ngida obro'-e'tiborga ega bo'ladi. Pedagogik madaniyatning asosini pedagogik

mahorat tashkil qiladi. Pedagogik mahorat ofitserning kasbiy va axloqiy qiyofasi tarzida namoyon bo'lib, uning psixologik-pedagogik tafakkuri, kasbiy-pedagogik bilimi, ko'nikma va malakalari hamda pedagogga xos ma'naviy-axloqiy fazilatlari yig'indisidan iboratdir. O'zining pedagogik faoliyati davomida yuqori natijalarga erishish istagida bo'lgan ofitser ta'lim-tarbiya ishlarini ilmiy izlanishlar bilan uyg'un ravishda olib bora olishi lozim. Taraqqiyotning negizini fandagi izlanishlar tashkil qiladi. Izlanishlar, tadqiqot ishlari asosida fan rivojlanib boradi, yangiliklar yaratiladi. Shunday ekan, ofitser o'z faoliyatini pedagogika fanining ilg'or yutuqlari asosida tashkil etishi, o'zi ham mutaxassis sifatida nafaqat fan rivojidan orqada qolmasligi, balki unga o'zining munosib hissasini qo'shib borishi maqsadga muvofiqdir. O'ziga nisbatan talabchanlik, izlanuvchanlik, kasbiy mahorati va bilimi saviyasini oshirib borishga doimiy ehtiyoj ofitserning pedagog sifatida tobora rivojlanib borishi uchun muhimdir. Pedagogning o'ziga nisbatan talabchanligi uning o'z ko'nikma va malakalarini takomillashtirib borish, bilimlari doirasini, dunyoqarashini kengaytirish, axloqiy, ma'naviy va ma'rifiy saviyasini oshirishga bo'lgan doimiy ehtiyojda ko'rinadi.

Mirzamaxmudov A.A. Umumiy harbiy majburiyat va o'zbekiston respublikasida yoshlarni chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarligining dolzarb masalalari.....	163
Xoliqov I.R. Ta'limda globallashuv va integratsion jarayonlar.....	173
Orinov D.X. Yoshlarni harbiy vatanparvarlik ruhida tarbiyalash asosida harbiy xizmatga tayyorlashning dolzarb masalalari.....	177
Mamurov U.I. Yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda aksiologik yondashuv orqali tarixiy, ma'naviy va milliy-madaniy merosimizni o'rganish.....	180
Rejametova I.I. Yoshlarda harbiy – vatanparvarlik tuyg'usini shakllantrish shart sharoitlari.....	183
Umurzakov B.B. Ichki ishlar organlari yosh xodimlarini vatanparvarlik, ona yurtga mehri, sadoqatini oshirish va xalqqa xizmat qilish ruhida tarbiyalash omillari.....	187
Abduraxmanov Sh.N. O'quvchi-yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashning nazariy-metodologik asoslari.....	194
Xaydarov I.M. Yoshlarni harbiy – vatanparvarlik ruhida tarbiyalashning tashkiliy masalalari.....	197
Xidirov H.M., Nabijonov A.O. O'quvchi yoshlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash asosida harbiy xizmatga tayyorlashning tashkiliy huquqiy asoslari.....	206
Эрматов Д.С. Ўқувчиларни ҳарбий-ватанпарварлик руҳида тарбиялашда ўзаро ҳамкорликнинг ижобий натижалари ва келгуси вазифалар.....	211
Алимов М.М. Ёшларни ҳарбий ватанпарварлик руҳида тарбиялашда муаммо ва ечимлар.....	221
Исраилов А.Ж. Ўқувчи ёшларни ҳарбий хизматга тайёрлашда давлат ҳокимияти органларига кўмаклашиш борасида “ватанпарвар” ташкилоти томонидан амалга оширилаётган ишлар.....	230
Raximov F.B. Chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlik fanini o'qitishda virtual ta'lim texnologiyalaridan foydalanish modeli.....	237
Samadov A.A. O'zgaruvchan ta'lim sharoitida harbiy rahbarning vatanparvarlik mahoratini shakllantirish.....	245

**YOSHLARNI VATANPARVARLIK RUHIDA
TARBIYALASH ASOSIDA HARBIY XIZMATGA
TAYYORLASHNING TASHKILiy-HUQUQIY ASOSLARI**

respublika ilmiy-amaliy konferensiya
MATERIALLARI

Toshkent, 2023-yil 29-mart

Muharrir: Tolipov A.A.
Texnik muharrir: Ravshanov U.M.

Bosishga ruxsat etildi: 27.03.2023 y. Buyurtma: № 49. Format 60x90/16.
Times New Roman garniturası bilan raqamli bosma usulida bosildi.
Hajmi 10,6 t.-h.t. Adadi: 10 nusxa.
O‘zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti bosmaxonasi.